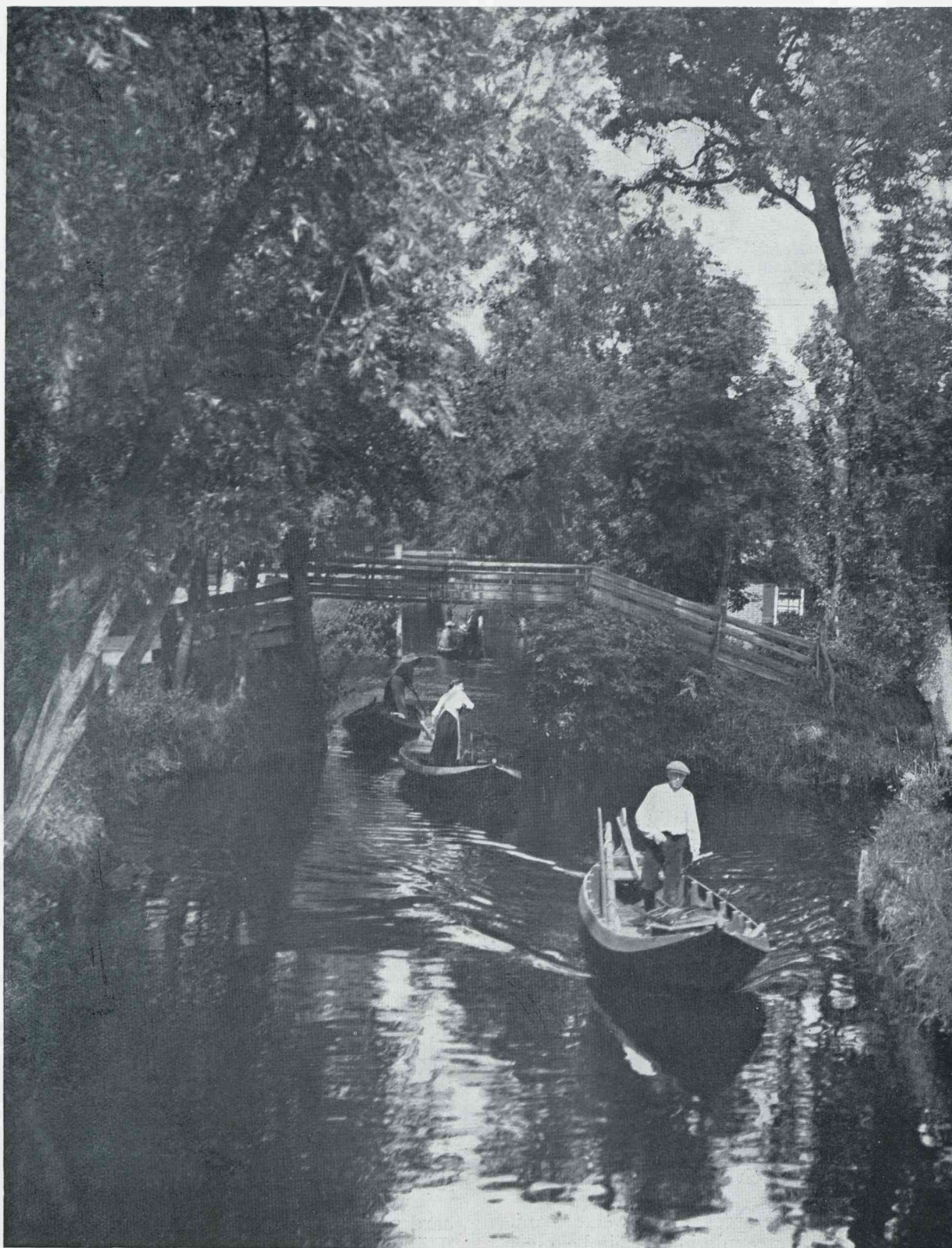

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 8

ZATERDAG 20 FEBRUARI 1932

IN GIETHOORN

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT	INHOUD
DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (II) . . .	BLZ. 86
GIETHOORNSCH BOERENKRIET (GEÏLL.), DOOR J. MAAT	BLZ. 85, 88—89
MORAVISCH BUCHTEN EN BUCHTHEEREN (GEÏLL.),	
DOOR W. VALK	BLZ. 89—92
OVER DE DIJKEN (GEÏLL.), DOOR J. W.	BLZ. 92—93
EEN BLOEIENDE CATALOGUS TE BROOKVILLE, LONG	
ISLAND (GEÏLL.), DOOR HENRIETTE HOLST-HEN-	
DRIX	BLZ. 93—95
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL-	
EEUWEN (GEÏLL.), DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI	
(7)	BLZ. 95—96
HET HEIMATBUCH VAN EURASBURG, DOOR ELIZA	
HESS-BINGER	BLZ. 96
AALSCHOLVER EN WINTERSCH EENZAAMHEID (ILL.)	BLZ. 96

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

DE FAMILIE HOLT

II) DOOR SUZAN GLASPELL

ZIj was verwonderd geweest. „Je kunt mij toch bezwaarlijk thuis brengen, Harriette”, had hij uitgelegd, „het zou zoo genant zijn op dit uur. De menschen komen nu van hun werk — menschen, die voor je vader werken en je kennen en sommigen kennen mij. Ik ben erg dankbaar voor het heerlijke ritje. Laat mij nu maar uitstappen”.

En toen hij nog een oogenblik naast haar wagen stond, zeide hij: „Hoewel het niet de rit is, waarvoor ik het meest dankbaar ben”. — Hij zag er zoo eenzaam uit. Zij had toen zij hem zag medelijden met hem gevoeld en nu weer, terwijl zij hem zag omkeeren alsof hij wegging om alleen te zijn na de vriendschappelijkheid, waarvoor hij dankbaar was.

Zij wenschte, dat zij hem mee naar huis genomen had voor het diner.

Was zij gek geworden? Hoe zou ze hem kunnen meebrengen voor het diner?

Waarom zou het niet gekund hebben? Alles wel beschouwd, waarom kon zij dat niet?

Houd op met dien nonsens! Wat haal je in je hoofd?

Zij wist niet eens, waarom hij teruggekomen was, maar zij geloofde niet, dat het was om kwaad te stichten. Een beetje ondeugend misschien, maar niet werkelijk kwaadwillig. Daarop zou zij een eed hebben kunnen doen. Hij was niet teruggekomen om van Lincoln geld te vragen. Haar vader had het heelemaal mis. Vader, die altijd aan geld dacht, altijd achterdochtig was over geld.

Zou zij hem kunnen schrijven? Wat zou zij dan zeggen?

Morgen zou haar vader het aan Lincoln vertellen en Lincoln's leven was gebaseerd op —

Zij hoorde Lincoln uit zijn hol komen.

„Blossom! Waar ben je, Blossom? Een goede vrouw moet haar man verwelkomen na zijn dagelijksch zwoegen. Het is de plicht van een vrouw om aan het einde van den dag te ontluiken”.

En Blossom zeide: „Praat toch eens een enkelen keer verstandig”.

Hij was te verwonderd om te spreken, op welke manier dan ook. Maar na van zijn verwondering te zijn bekomen, verviel hij weer in zijn overdreven scherts: „Maar mijn liefste Blossom, waarom zou ik in 's Hemels naam verstandig moeten spreken?”

„Hij heeft iets van zijn vader”, dacht Blossom onwillekeurig, „alleen is het bij zijn vader meer —. Haar trouw aan Lincoln belette verdere omschrijving en zij maakte er maar van: „meer natuurlijk”.

„Je bent moe van gisteravond”, zei Lincoln, „waarom heb je vandaag geen rust genomen?”

„Ik had wat anders te doen”.

„O, natuurlijk. Staatszaken?”

„Niet precies. Maar meer op het gebied van diplomatie”.

Zij was al even slecht als de Mater! Er moest iets in den man zijn, dat iemand een duivelschen moed gaf.

„Diplomatie! Millie wilde met haar vrijer trouwen, maar de diplomatie verhinderde dat!”

„Dat niet?” vroeg hij, toen zij niet antwoordde. „Je moest passen, denk ik, en de japon was verknoeid, maar —”

„O, doe niet zoo flauw!”

Hij lag languit op een stoel, maar trok zijn armen en beenen recht om een waardiger houding aan te nemen. „Zeg eens. Wat mankeert je? Ik ben drie minuten in de kamer en dit is nu de tweede maal, dat je me zegt niet zoo vervelend te zijn. Waarom ben je ineens zoo uit de hoogte?”

„Ik heb je vader gesproken”.

Zelfs voordat zij naar hem keek, kreeg zij angst. En toen zij keek, riep zij uit: „O, Lincoln, schat — trek het je niet aan — ik zal het in orde maken. Ik kan —”

„Wat kun je in orde maken?” vroeg hij en het was, alsof alles in hem verkilde en verstijfde.

„Ik kan hem vragen om weg te gaan”, zeide zij snel. „Wij zijn vrienden, dus —”

Hij was niet opgestaan, maar nu stond hij op, een weinig voorover gebogen en staarde haar aan.

„Je hebt vriendschap gesloten met mijn vader?” vroeg hij, elk woord duidelijk en kil.

„O, dat niet precies”, lachte Blossom — terwijl zij wenschte niet te hebben gelachen — „maar wij staan elkander aan en dus —”

„O, jullie staat elkander aan! Dat is schattig —” Hij trachtte zijn ouden toon aan te nemen, maar kon het niet.

„Hoe lang is mijn vader al terug?”

„Lincoln! Kijk mij niet zoo aan. Het is zoo ernstig niet. Wel, hij is werkelijk aardig en interessant. Hij is misschien de meest interessante man, dien ik ooit gesproken heb. Ik had hem bijna aan het diner genoodigd. Ik wou, dat ik het gedaan had!”

Hij greep haar polsen en hield ze zoo in zijn handen, dat het pijn deed. Zijn mond en zijn neusvleugels schenen naar beneden getrokken te worden. „Pas op! Beheersch jezelf! Je hebt nooit veel verstand gehad, maar nu schijnt het, dat —”

Zij trok haar handen weg en deed een stap achteruit en keek hem aan, blij dat zij zoo boos was. „Vecht het nu uit”. zeide een stem in haar binnenste. „Vecht het uit — of je bent voor eeuwig verloren”.

„Ik zal je één ding zeggen”, zeide zij, tegelijk zoo boos en zoo kalm, dat zij zichzelf niet herkende. „Ik heb altijd meer verstand gehad, dan jij mij toestond te hebben. Ik ben nooit de idioot geweest, waarvoor je mij wilde laten doorgaan”.

„Zoo!” zeide hij, na een oogenblik zwijgen, terwijl Blossom daar stond, een beetje minder boos, een heeleboel meer verschrikt, maar toch vastberaden. „Staan de zaken zoo? Mijn vader heeft mij mijn vrouw ontstolen”.

„Lincoln”. Zij ging naar hem toe, want hij had zich omgedraaid. „Natuurlijk niet. Alleen maar —”

Hij stak zijn arm uit en hield haar tegen.

„Hoe lang is hij al hier?”

„Ik weet het niet precies”.

„Hoe lang heb je geweten, dat hij hier is?”

„Pas een paar dagen!”

„Pas! — Pas een paar dagen!”

„Kom alsjeblieft niet dichter bij mij”, zeide hij, toen zij weer trachtte te naderen. Hij zeide het met een koele autoriteit, die haar beangstigde.

„O, kom nu schat”, zeide zij zoo gewoon als zij kon. „Het is stellig niet zoo vreeselijk. Hij is ongevaarlijk — op een nogal treurige manier. Hij is zoo alleen, maar zoo amusant; en je vader heeft een filosofie, Lincoln, die je een heeleboel waard zal zijn”.

Hij boog. „Dank je wel voor het aanbod van mijn vader's filosofie”.

„Kom nu, Lincoln!”

„Wees zoo goed uit te scheiden met je vermaningen, alsof ik onredelijk herrie maakte. Wie heeft je verteld, dat hij terug was?”

„Moeder”, zeide Blossom ongelukkig.

„O, prachtig! Zij weten het dus! — jouw familie — in zulk een positie — en zij lachten er stiekum om, zonder de moeite te nemen —”

„O, daarin heb je ongelijk, schat. Zij zijn er werkelijk over ontgaan. Ik heb moeite genoeg gehad om Vader te weerhouden —”

„Weerhouden? — waarvan?”

„Van het je te vertellen. Hij zeide, dat je het dadelijk moest weten, maar ik zei —”

„Zoo! Je zei? Ik ben benieuwd te weten, wat je zei”.

„Ik zei: wacht een beetje”.

„Je zei: „Laten we Lincoln een gek figuur laten slaan”.

„Je weet, dat dat niet waar is”.

„Je zei: Laat hij een groote fuif geven en net doen, of er niets gebeurd is. Dat zal een goede mop zijn”.

„Je hebt niet het recht om zoo tegen mij te spreken”.

„O, neen? Een vrouw, die haar man niet wil steunen! Iedereen weet het — behalve hij — de risée van de stad! Wat was je idee — als het niet te veel gevraagd is? Wat was je reden om het mij niet te vertellen?”

„Wel, dat is eenvoudig genoeg”.

„Zoo? Het is zoo eenvoudig, dat ik het niet schijn te kunnen begrijpen!”

„Nu, het zou je erg overstuur maken —”

„O, nu begrijp ik het! Het zou mij overstuur maken. Ik ben zwakzinnig, dus moest 't geheim gehouden worden!”

„Het zou je overstuur maken”, hield Blossom vol, „juist nu je zoo opschoot met je gedichten”.

Hij staaarde haar aan en barstte toen in lachen uit, wat haar het bloed naar het gelaat joeg. Het was beleedigend. „Ik begrijp het”, zei hij, „Jij — Blossom — nam mijn gedichten in bescherming?”

„Ja, zoo is het. En ik denk, dat ik groot gelijk had!”

„O, zonder twijfel!” zei hij met hoonende beleefdheid.

„Wel, ik kan je vertellen”, barstte hij met hernieuwde heftigheid uit, „dat je een dom, bemoeizuchtig, ingebeeld klein —”

Er werd geklopt.

Toen er geen antwoord kwam, werd de deur geopend en Lincoln's moeder stond daar; zij was bleek, zij had hun beider opgewonden stemmen gehoord, had gehoord, hoe in de kamer getwist werd.

Maar zij zeide slechts, met een gewone stem: „Het diner staat klaar”.

„Dat kan wel blijven staan”, riep Lincoln. „Wat mij betreft, kan het blijven staan tot de hel is toegevroren”. Daarop bijna beleefd: „Kom binnen, alstublieft, en doe de deur dicht”.

Mevrouw Holt deed het; Blossom wilde, dat zij zou gaan zitten: zij was zoo bleek.

„En weet u het ook, dat mijn vader teruggekomen is?”

„Ja, ik weet het”.

„Hoe lang weet u het al?”

„Zoowat een week, denk ik”.

„Hebt u hem gezien?”

„Ja, ik heb hem gezien”.

„Hoe vaak?”

„Dat, m'n zoon, is mijn zaak”, zeide zijn moeder kalm.

Blossom deed een stap in Lincoln's richting; zij had graag naar hem toe willen gaan.

„Zoo, dat gaat mij niets aan! Juist. Ik begin het te begrijpen. Eerst nam hij mijn vader weg; ik die mijn best, jaren lang, maar nu hij terugkomt, ontnemt hij mij mijn vrouw en mijn moeder”.

„Dat is nonsens”, zei zijn moeder, maar zij ging zitten, alsof zij ertoe genoodzaakt werd.

„Nonsens? Alles wat ik zeg is nonsens. U en Blossom zijn erg uit de hoogte — jullie twee wijze vrouwen hebben het besproken en —”

„Je praat in het wilde weg, Lincoln. Wij hebben niets besproken; ik wist niet, dat Blossom het wist”.

„Waar hebt u hem gezien? Hier?”

„Neen, waar hij woont”.

„En waar is dat, als het niet te nonsensachtig is om te vragen?”

„In het Hotel Hotchkiss”.

„Ik vrees, dat ik dat niet ken”. Hij staaarde voor zich uit.

„U bedoelt toch niet”, vroeg hij langzaam, „dat werkmanlogement daar bij de houtwerf?”

„Ja, juist, daar bij de houtopslagplaats”.

Hij begon de kamer op en neer te loopen. „Wel, jullie bent gek geworden — allebei! Er is iets in dien man —” Hij bleef voor Blossom staan. „En waar heb jij hem gezien?”

„Ik kwam hem toevallig tegen”.

„Waar?”

„Daar bij de houtopslagplaats”. En tot haar schrik lachte zij.

„Lach niet!”

„O, Lincoln, werkelijk, wij moesten het eigenlijk wel doen. Neem het toch zoo tragisch niet op. Hij is weg geweest, op reis. En nu is hij terug. Wat hindert dat nu?”

„O, juist! Wat hindert het? Die is goed, wat hindert het! Wel, dat zullen we straks wel zien. Maar vertel me intusschen, alsjeblieft, waar je hem gesproken hebt. Ging jij naar een werkmanseethuis om mijn vader te zien?”

„Neen, ik zag hem toevallig en ik —”

„Je houdt er natuurlijk erg veel van om langs de houtopslagplaats te rijden! Het is je lievelingsrit, hè?”

„Gewoonlijk ga ik er niet heen, maar vandaag wel en daarom vroeg ik hem om met mij mee te rijden. Ik wilde hem spreken”.

„Zoo. Je wilde hem spreken. Je wilde uitvisschen — uitvinden precies hoe laag mijn vader was”.

„Als ik dat gewild had, Lincoln”, zeide zij met waardigheid, „dan werd ik heel erg teleurgesteld. Mijn bedoeling was hem te vragen om weg te gaan; maar ik was zoo geboeid, dat ik vergat het hem te vragen. Nu, dat is de waarheid, als je dan de waarheid wilt hooren”.

„En als jij de waarheid wilt hooren — je moest je geestvermogens eens laten onderzoeken”.

Hij wendde zich met een ruk om, toen zijn moeder lachte. „En u ook, moeder, als u daar zoo zit te lachen om het meest schaamteloze, dat ooit in ons leven gebeurd is”.

„Wel”, zeide mevrouw Holt, „laat ons dan allemaal maar onderzoeken”.

Maar hij wendde zich weer tot Blossom. „Je nam hem mee in de auto?”

„Ja, zeker, Lincoln, natuurlijk, in mijn wagen”.

„Natuurlijk! Waarom niet? In je zeer onopvallenden wagen! Je reedt met hem door de straten, veronderstel ik, zoodat hij de stad kon bekijken en iedereen hem zien kon en jou erbij!”

„Ik moest door eenige straten rijden — ik kon niet anders, maar bereikte zoo gauw mogelijk het open veld”.

„Erg attent van je”.

„En toen reden wij de rivier langs en spraken over dit en dat — over het leven en over zijn reizen”. Zij eindigde dapper: „En ik kan mij niet herinneren, dat ik ooit zoo geboeid ben geweest”.

„Het moet stellig interessant geweest zijn”, zeide hij. „Het was zoo interessant, dat toen je thuis kwam, je mij vertelde niet zoo idioot te zijn”.

„Ja”, zeide Blossom, „omdat hij mij als een menselijk wezen behandelde en jij niet”.

Het werd stil en de stilte bleef.

„Het diner is al een tijdje opgediend”, merkte mevrouw Holt op.

„Dat kan nog wat wachten. Nu hebben jullie beiden je meening gezegd en is het mijn beurt. Als een van u beiden ooit weer dien man ziet, dan neem ik mijn revolver, ga daar naar toe en schiet hem neer!”

Blossom greep den stoel, die naast haar stond. Het klonk als een redding, toen zij de stem van haar schoonmoeder hoorde, bijna zoo rustig als gewoonlijk: „Het komt mij voor, dat dat de vernedering nog zou vergrooten”.

„Dat hindert niet! Als u en Blossom niet om vernedering geven, waarom zou ik het dan wel doen? Ik zal doen wat ik verkies”.

„Ik dacht aan de kinderen”, zeide zijn moeder. „Je zoudt hun een erger vernedering bezorgen, dat je vader jou heeft aangedaan”.

Hij ontging dat met een heftig: „En nog iets, lieve moeder, u hebt nu eenigen tijd onder mijn dak gewoond; als u ooit dien man weer ziet, dan kunt u niet langer onder mijn dak blijven wonen”.

„Lincoln”, fluisterde Blossom.

„Het is zeer waarschijnlijk”, zeide mevrouw Holt, „dat ik hem weer zal zien”.

Hij staaarde haar aan, evenals Blossom.

„U — u hebt verstaan, wat ik zeide?” vroeg Lincoln.

„Ja, ik heb het gehoord”.

Zij ging de kamer uit en sloot zachtjes de deur.

Hij zonk in een stoel en bleef voorovergebogen zitten.

(Wordt vervolgd)

IN GIETHOORN

GIETHOORNSCH BOERENKRIET

DOOR J. MAAT

LEZEND van het gebruik van „boerenkriet” in een Friesch dorpje ¹⁾, denk ik onwillekeurig aan *mijn* geboortedorp: Giethoorn, het stille, rustige sprookjesdorp van voorheen. ☼ In mijn kindertijd lag het tusschen de meren zoo heerlijk te droomen in zomerschoonheid en winterkaalheid, ongenaakbaar voor vreemdelingen, wegens gebrek aan behoorlijke wegen. Wie zou er lust hebben tot de knieën door het water te waden of aan den dijk, al schreeuwende, af te wachten of de roepstem door een bewoner van Giethoorn gehoord werd, die dan met zijn punter kwam aanvaren om te helpen in den nood. Maar die roepstem bleek vaak de stem van een roepende in de woestijn. ☼ „Giethoorn is anderhalve eeuw ten achter”, hoorde ik menigmaal zeggen door een vreemde, die als hoofd van de school of als predikant zich er kwam vestigen. ☼ Het sliep zoo rustig, het mooie dorpje. ’t Had genoeg aan zich zelf; er was vrede en zachte gemoedelijkheid in de harten. Geen afgunst, geen verlangen naar afleiding, naar vermaken, naar andere plaatsen, naar kennis! Op twaalfjarigen leeftijd waren de kinderen „uitgeleerd”. Dan werden de dochters moeders hulp in huis of op het land, en de zonen trokken met vader naar ’t veld om „turf te trekken”, aardappelen en boonen te poten, te maaien en hooien, riet te snijden en te binden. Het laatste was het werk in den winter als de landerijen onder water stonden en Giethoorn niet te bereiken was. Dan werden de lange avonden gekort door bij elkaar te komen „kortswielen” ²⁾. ☼ De winteravonden werden dus met praten, koffie drinken, breien — zoowel fuiken als kousen — doorgebracht. De mannen waren handig in het breien van kousen; daar kon menige vrouw niet tegen aan, met haar handen vol naaiwerk, zonder naaimachine. ☼ Och, zoo gemoedelijk wist men elkaar te onderhouden. De werkzaamheden werden uitvoerig besproken; er werd uitgebreid over het vee, het slachten, de beste varkens, die zoo

„miseraobel” vet en zwaar waren, waarvan de eigenaar met roem werd genoemd. Beste beesten (koeien), mooi riet, duur „gemestlandsch” en goedkooper „ribbeheui” ³⁾! Er viel genoeg te keuvelen, in de grootste harmonie. ☼ En dan werden ettelijke „schottelties” koffie geruttigd met een steek. Dat was de van zelf sprekerde tractatie bij iedereen. ☼ In de winkels, waar de vrouw des huizes de klanten bedierde, was geen bijzondere kennis noodig voor het berekenen van hetgeen verkocht werd. Wij, als kinderen, moesten lachen om de manier, waarop alles voorgerekend werd. Wij konden alles uit het hoofd veel gauwer optellen. Maar Geertien uit den winkel in onze buurt berekende alles heel rustig met „boerenkriet”. Een weinig anders dan in Friesland; maar wel heel gemakkelijk. ☼ Een zwart plankje diende als rekenbord. Door horizontale witte lijnen was het in drieën verdeeld. Op de bovenste lijn kwam het getal guldens te staan; op de tweede lijn het getal stuivers, en op de onderste lijn het getal centen. ☼ De te gebruiken getallen waren I, V, en X. (één, vijf en tien.) Deze getallen betekenden op de eerste rij dus: guldens; op de tweede rij: stuivers; op de derde rij: centen. Halve centen werden met een klein dwarsstreepje opzij gezet. Zoodra er twee zijn, worden ze weggeveegd, en één cent bij de rij der centen gevoegd. De prijzen worden op de verschillende rijen genoteerd, en telkens, wanneer vier centen door een vijfde gevolgd worden, dan worden die vier door een schuine streep verbonden. Aldus **III**, dat is dus een stuiver. Op die manier waren de centen gemakkelijk te tellen. ☼ Als voorbeeld enkele boodschappen:

1. Twee pond boter (90 cts.) 18 stuivers.
2. Een pond suiker; 18 cent, dus 3 stuivers en 3 cents.

¹⁾ Zie Buiten nr. 22, 1931. ²⁾ Kortswielen = gezellig keuvelen en schertsen. ³⁾ Ribbeheui = hooi van ongemesten, schralen grond, bestaande uit aan elkaar gegroeide reepen.

3. Vijf pond en twee ons kaas, tegen 14 cts.; dat is 14 stuivers en zes cent, dus 15 stuivers en 1 cent.
4. Zeven eiers; voor vier stuivers.
5. Een koek; 9 cent, dat is een stuiver en 4 cent.
6. Voor vier cents steken (balletjes).
7. Een ons suikermoppies (koekjes); dat is elf cent; twee stuivers en een cent.

Samengeteld: dat is 43 stuivers, en twee stuivers van de centen, dat is 45 stuivers en drie cents.

☞ Het heeft wel veel van het Friesche, maar ik zou haast zeggen: nog eenvoudiger. ☞ Dan zei de oude wit gemutste Geertien: „Kun ie wel rekenen mit een boerenkrietien? Ja, dat leer ie op de schoelebanken niet, hé?” ☞ Wij vonden het heelemaal niet moeilijk; maar even optellen konden we veel gauwer. ☞ In Giethoorn zijn er nog menschen te over, die met boerenkrijt best kunnen rekenen en het ook wel graag doen; maar dat zijn oudjes, natuurlijk. ☞ En nu zijn de boerenkrieties niet meer aan de orde. De stooters, schellingen en vierduit-stukjes zijn verdwenen evenals zooveel. Nu kan niet meer gevraagd worden, of Giethoorn dan werkelijk bestaat en niet het gefingeerde dorp is, waarvan Ds. van Boekeren schreef indertijd. Die vraag werd mij, jaren geleden gedaan, toen ik in Rotterdam was. Nu kijken de kinderen niet meer hun oogen uit, als ze een paard zien. In Giethoorn waren vroeger, ondanks veel vee, geen paarden, dan alleen het paard van den grutter en dat was steeds geheimzinnig in de schuur geborgen en dus onzichtbaar voor ons, kinderen. ☞ Nu is Giethoorn uit den vroegeren dommel ontwaakt. De wegen zijn verbeterd; de dijk werd een straatweg; het soms zoo buitensporig hooge water werd op peil gehouden: er kwam een stoomgemaal. Nu verdienen veel werkelozen hun brood aan de inpolderingen, die handen vol werk geven. Nu is er van het groote Beulakkermeer een reep afgesneden en is er verder een kanaal gegraven, dat groote schepen langs den straatweg voert naar onliggende plaatsen. Nu stroomen vreemdelingen al eenige jaren het dorp binnen, hetzij per punter, per bus, per auto of boot, om nog te bewonderen het lieflijk, poëtische Giethoorn, dat toch reeds veel inboet van het sprookjesachtige, waaraan het vroeger zoo rijk was. ☞ Nu is het interessante maanlicht, dat 's avonds wegen, vonders, water en boomen tot een vredeestempel tooverde, krachteloos geworden door het elektrische licht. Het elektrische licht, een uitkomst voor Giethoorn en met gejuich begroet, schenkt licht en proza. ☞ Eerst sedert enkele weken heeft het zuivere waterleidingwater de behoefte aan grachtwater opgeheven, een groote verbetering, waarnaar reikhalzend werd uitgezien. ☞ Zal straks al het water van grachten en slooten nog verdwijnen door het aanleggen van meer wegen? Waar blijft dan het sprookjesland met al zijn aantrekkelijks? ☞ En als het in het belang van de bewoners is, dat steeds meer hervormingen worden aangebracht, dat het poëtische moet wijken voor het proza, dan kunnen wij het alleen betreuren, dat er weldra weer een bekoorlijk plekje minder is in ons land; maar per slot van rekening moet men toegeven, dat de belangen der gemeente met zijn paar duizend inwoners voorgaan, en het bijzaak wordt, dat de vreemdeling roemt en bewondert het schoone, bekoorlijke, dat er nu nog uitgaat van Giethoorn. ☞ De „boerenkrieties” zijn weg; de stille zwarte mennisten-kleeding heeft plaats gemaakt voor bonte, luchtige stadskleederdrachten. Sport en dansen hebben hun weg gevonden bij het jonge geslacht. ☞ Alles is gemoderniseerd! ☞ Hoe zou dan het stille dorpje, dat anderhalve eeuw ten achter was bij de buitenwereld, ongerept kunnen blijven in zijn onschuldigen eenvoud? ☞ Alles wisselt. Wat houdt stand?

Houd alles in U wakker, alleen niet uwe ondeugden.

DE BURCHT ŠTRAMBERK IN MORAVIË

Moravische burchten en burchtheeren

DOOR W. VALK

MORAVIË, gelegen in het hart van Midden-Europa en door de lengtedalen van Oder en Morava (March) gemakkelijk binnen te dringen, was gedurende vele eeuwen betwist gebied. Dat het land reeds in voorhistorische tijden was bewoond, bewezen de vondsten in de Moravische Karst en het holenlabyrinth van den kalkrots Kotouč in Noord-Moravië. Op den top van dezen berg pronkt een oude burcht met den onlangs gerestaureerden toren en tegen de helling ligt in een romantische omgeving het op Walachijsche wijze gebouwde stadje Štramberg, dat elk jaar verzamelplaats is van vele schilders,

ŽIDLOCHOVICE, EEN ZOMERVERBLIJF VAN PRESIDENT MASARYK

architecten en historici. Volgens een sage waren de bewoners van Štramperk oudtijds zoo vroom, dat de duivel er zich aan ergerde en een kalkrots haalde uit de omgeving van Brno (Brünn) om daarmee het stadje te vernietigen. Toen hij bij het tegenwoordige Novy Jičín kwam brak de dageraad aan, zoodat zijn macht was geweken. Toch zag hij nog kans den berg, den genoemden Kotouč, zes kilometer oostwaarts te slingeren en het is dus een groot wonder, dat Štramperk werd gespaard. ☞ Tijdens vijandige invallen bewees de berg als geschikt punt van verdediging aan de bewoners van Štramperk dikwijls goede diensten, o. a. tegen de niets ontziende Tartaren. De wreedheid dezer barbaren, die gevangenen de ooren afsneden om aan hun bevelhebbers als bewijzen van dapperheid te overleggen, leeft nog voort in de gewoonte dezer streek om op Christus' Hemelvaart koeken in den vorm van ooren te eten. Zoo berucht waren de Tartaren, dat alle bewoners van Olomouc (Olmütz) in 1241 toen de Tartaren-aanvoerder Peta overgave der stad eischte, liever met de wapenen in de vuist wilden sterven dan met hem in overleg treden. En toen de belegeraars menschenhoofden op spiesen rondroegen om schrik te veroorzaken, steeg de verontwaardiging ten top. Niet dan met moeite kalmeerde Baron

Jaroslav, die de bedreigde stad met 4000 krijgers te hulp snelde, de hartstochten en slechts door veel tact kreeg hij gedaan, dat men met den aanval wachtte tot het geschikte oogenblik daartoe was aangebroken. ☞ In den vroegen morgen van den 25sten Juni verliet een gering aantal krijgers, geleid door Jaroslav, één der poorten van Olomouc om Peta's troepen te overrompelen. Vlak bij het kamp der Tartaren lieten zij hun

krijgsgroep hooren en wierpen zich op de nog slapende vijanden. Peta ontsnapte en wist spoedig een deel van zijn horde om zich te verzamelen. Heftig was de strijd, die volgde en pas toen Jaroslav zelf Peta door een lansstoot doodde, namen de Tartaren onder luid gehuil de vlucht. ☞ Jaroslav keerde na deze glorierijke overwinning in Olomouc terug en zond één zijner mannen met de heugelijke tijding naar Praag. Koning Wenzel I toonde zich niet ondankbaar, want hij schonk den redder van Europa in de omgeving van Olomouc uitgestrekte landerijen. Jaroslav bouwde op zijn nieuwe bezittingen een burcht, die naar zijn geslachtsnaam Šternperk werd genoemd; zoo althans luidt het verhaal. Bedoelde burcht, waaromheen het gelijknamige stadje groeide, bestond echter reeds in de twaalfde eeuw en was, gelijk vele andere versterkingen in deze omgeving, gebouwd met het oog op de voortdurende invallen van uit het Oosten komende stammen. De burcht behoorde na de Šternbergers, die een ster in hun wapen voerden, aan het geslacht Kravaře en kwam na enkele wisselingen in bezit van den tegenwoordigen eigenaar, een Liechtensteiner. De inrichting van Šternperk is zeer kostbaar; het aantal hier te vinden kunstschaten is zoo groot, dat wij ons slechts kunnen bepalen tot het opnoemen van de meest bezienswaardige voorwerpen: een Delftsche kachel, schilderijen van Hamilton, zeer oud Neurenbergsch houtsnijwerk, een schilderstuk van Lucas van Leyden en verder veel prachtige gobelins. ☞ Het bovengenoemde

geslacht Kravaře speelde tot het midden der vijftiende eeuw in de geschiedenis van Noord-Moravië een belangrijke rol. Van den stamvader gaat een vreemd verhaal. Een Boelgaarsch ridder had te Velehrad, de oude hoofdplaats van Moravië, in tournooien zooveel Moraviërs overwonnen, dat zich niemand meer in kracht en behendigheid met hem durfde meten. De vorst voelde dit als een ernstige smaad en toen zich een nog zeer jonge man voor een strijd met den vreemdeling aanmeldde, greep hij deze gelegenheid tot revanche gaarne aan. Lang bleef de kamp onzeker, maar toen de knaap den ridder zijn gebaarde kin van het hoofd sloeg was de worsteling beslist. De jeugdige overwinnaar stak vol trots den baard van den Boelgaar op een pijl en legde zijn buit aan de voeten van den vorst. Deze was zóó in de wolken van vreugde, dat hij den redder van 's lands eer tot ridder sloeg en hem als wapen een schild met pijl en baard verleende; bovendien schonk hij hem uitgestrekte landerijen. ☞ Wat in dit verhaal precies waarheid is weten wij niet, maar bedoeld wapen vindt men bij verschillende burchten in Noord-Moravië terug, o. a. te Fulnek. Deze burcht, waaraan de tegenwoordige bezitter Jaromir Spaček schatten voor de restauratie besteedt, is in Nederland geen

onbekende, doordat niemand minder dan de filosoof-pedaagooog Johan Amos Komensky (Comenius), die de gelukkigste jaren van zijn leven te Fulnek doorbracht, dikwijls door de burchtbewoners vriendelijk als gast werd ontvangen en in de bosschen van den burchtberg zijn aanschouwelijk onderwijsplicht te geven. In het dorp staat thans een monument voor den grooten man, die als

BINNENHOF VAN DEN BURCHT BŘECLAV

banneling door Europa moest zwerven, doch nooit ophield zijn landgenooten het „Houdt moed" toe te spreken. Aan den voet van zijn standbeeld, geplaatst in de richting waarheen na den noodlottigen slag op den Witten Berg (1620) zooveelen vluchtten, ziet men de woorden geschreven, die de mond schijnt te spreken: „Blijf een groeiende stam". ☞ Onder de velen, die in dezen tijd hun goederen verloren, behoorde ook Koblinka van Sovinec. Toen bij nader onderzoek bleek, dat hij aan den opstand tegen keizer Ferdinand II niet had deelgenomen, gaf men hem o. a. Sovinec (Eulenburg) weer terug. Spoedig daarna ging deze burcht door koop over aan de Deutsche Orde. Nog in dezelfde eeuw kreeg de Deutsche Orde een anderen Noord-Moravischen burcht en wel Bouzov. In deze burchten had aartshertog Eugen, die tijdens den Wereldoorlog Grootmeester der Orde was, vele bezittingen; zij werden alle verbeurd verklaard, doch Sovinec en Bouzov zijn aan de Deutsche Orde gebleven. ☞ Eigenaardig is een door Eugen te Sovinec verzamelde serie schilderijen, die ons laten zien, welke uniformen men in Oostenrijk droeg van 1620—tot 1848. Niet minder merkwaardig is een 25 meter lang doek, voorstellende de huwelijksplechtigheid der ouders van ex-koning Alphonso XIII. ☞ Bouzov dateert reeds uit de XIVE eeuw, maar werd zoodanig hersteld, dat men een nieuw kasteel meent te zien. Eenmaal was het door een gracht van 9 meter diepte, sterke muren, een valhek met valluik bij den hoofdingang en andere versterkingen een onneembare

vesting. Thans kan men elken dag onder goed geleide de talrijke zalen en de zich daar bevindende kunstschaten bewonderen. Nooit verzuimt de gids te vertellen, dat George van Poděbrady, die zich voor zijn uitroeping tot koning George van Bouzov schreef, hier werd geboren; daaromtrent ontbreekt echter elk bewijs. ☞ De tot dus ver genoemde burchten kan men alle zeer goed bezoeken van Olomouc uit,

dat tot op heden het belangrijkste centrum is van Noord-Moravië en door de aanwezigheid van vele paleizen, kerken en kloosters de bewondering van vreemdelingen wekt. Voor een bezoek aan de burchten in Midden- en Zuid-Moravië kieze men Brno (Brünn), evenals Olomouc eenmaal zetel van een vorst, als punt van uitgang. ☞ De vorst van Brno woonde eertijds op een nabijgelegen berg, die zijn naam Spilberk (Spielberg) waarschijnlijk kreeg toen men er in den heidenschen tijd spelen hield ter eere van den dondergod. De burcht op den Spilberk, reeds genoemd in de Xe eeuw, bleek tijdens den Dertigjarigen Oorlog nog zeer sterk. Toen de Zweedsche bevelhebber Torstenson namelijk in 1645 voor den Spilberk kwam, dacht hij, „het oude kuiken” in acht dagen te zullen veroveren, maar was daarentegen drie maanden later genoodzaakt onverrichter zake heen te gaan. Niet in geringe mate was het succes echter hieraan toe te schrijven, dat de verdediger Ratvit de Souches tijdig een onderaardsche gang tusschen burcht en stad had doen aanleggen. Zijn geniale verdediging wordt

daarom elk jaar door de gewapende burgerwacht herdacht bij het zoogenaamde „Zwedenfeest”. ☞ De Spilberk werd als gevangenis in de negentiende eeuw berucht; vooral sinds de Italiaansche dichter Silvio Pellico hier zijn bekend werk „Mijn gevangenis” schreef. In volkomen donkere ruimten werden sommige gevangenen met ijzeren ringen om hals, middel, handen en voeten aan

een vochtigen muur vastgeklonken en zelfs kwam het voor, dat een wachter opdracht kreeg de zwaarstgestraften door middel van een ketting dag en nacht bij tusschenpoozen van een kwartier heen en weer te schudden. ☞ In den tijd van Silvio Pellico waren echter de ergste cellen reeds niet meer in gebruik. Dit schijnt in verband te staan met een zeer eigenaardig voorval. Een Engelsch toerist, ondervraagd door Jozef II over zijn reisindrukken, gaf het vrijmoedige antwoord, dat hij liever in Engeland het schavot beklom dan dat hij op den Spilberk zou moeten leven. De keizer kwam zoo

onder den indruk van het gezegde, dat hij op zekeren morgen het personeel van de beruchte gevangenis met een bezoek verraste en den ontstellenden wensch uitte precies één uur te worden opgesloten in een cel, die slechts voor de ergste misdadigers dienst deed. Toen de keizer na een uur zijn vrijheid herkreëg beval hij in zulke cellen nooit meer iemand gevangen te zetten. ☞ Wie in Brno komt verzuime vooral niet een tocht te maken langs de Dyje (Thaya). Haar loodrechte oevers dragen machtige burchten en de waterspiegel lijkt een zilveren schild, dat die hooggelegen schatten uit den ridder-tijd nog moet beschermen. De talrijke moerassen in deze omgeving kwamen de verdediging van de natuurlijke grens tusschen Moravië en Oostenrijk zeer ten goede, maar toch is hier veel gestreden. Als de landsheeren elkaar niet bevochten dan waren het soms de vazallen, die den landsvrede schonden en Magyaren, die roovend en moordend door het zeer vroeg gecultiveerde Zuid-Moravië trokken. Het is dus geenszins vreemd, dat men hier steeds oude burchten herstelde en nieuwe

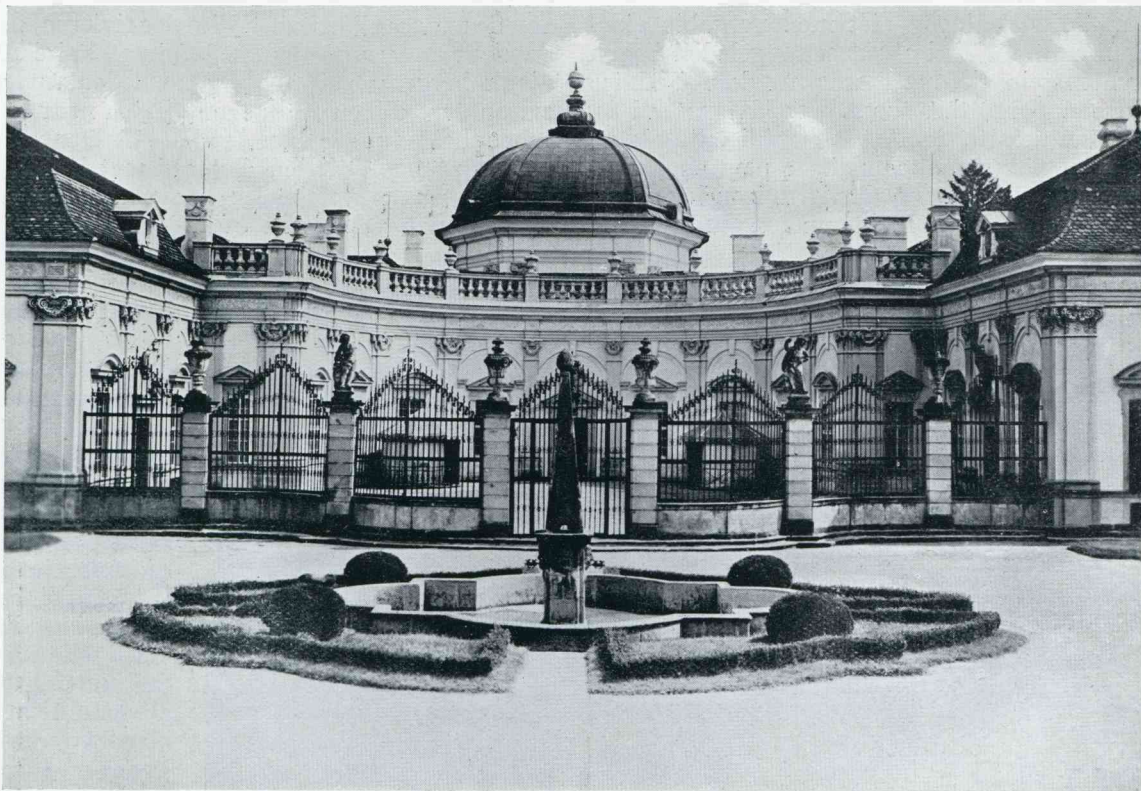
bouwde. ☞ Te Vranov (Frain), gelegen op een 145 meter hoogen rots, die loodrecht naar de Dyje afdaalt en aan drie zijden ontoegankelijk is, trok het meest onze aandacht een zeer groot vertrek met ellipsvormigen koepel. In de wanden dezer zaal zijn talrijke nissen, waar men de meer dan levensgrootte figuren der vroegere bezitters en hun verwanten ziet staan. ☞ De burcht van Znojmo (Znaim), thans museum,

bestond reeds in de zesde eeuw, doch was toen van houtgebouwd. De steenen burcht, die waarschijnlijk uit de tiende eeuw dateert, hoort men telkens in de geschiedenis noemen, want hij diende niet slechts voor adellijke familiefeesten en vorstenhuwelijken, doch ook als plaats van samenkomst voor hen, die over vrede en oorlog beslisten en 's lands bestuur leidden. Naast den burcht staat de „heidentempel”,

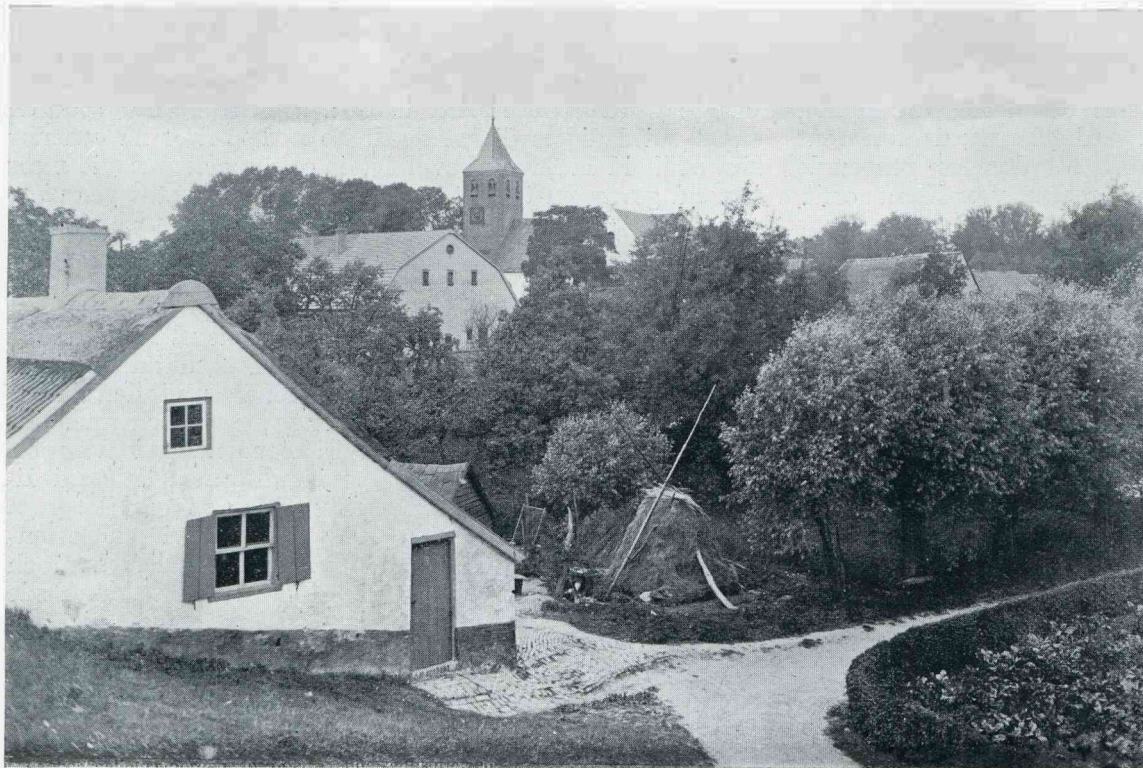
een Romaansch bouwwerk van groote historische waarde, omdat de wanden zijn versierd met fresken, die belangrijke momenten uit de regeering van het beroemde vorstengeslacht Přemysl in beeld brengen. ☞ Behalve het sinds den vrede van 1866 bekende slot Mikulov (Nikolsburg) en vele andere architectonische sieraden als Pernštejn, Slavkov (Austerlitz) en Zidlochovice, kan Zuid-Moravië bovenal trotsch zijn op Lednice (Eisgrub) en Valtice (Felsberg). Te Lednice, gebouwd in den stijl van het kasteel Windsor, vertegenwoordigen werken van Breydel, Wouwerman en

HOOFDGEBOUW VAN DEN BURCHT TE FULNEK, WAAR COMENIUS MEERMALEN ALS GAST VERBLEEF

HET KASTEEL BUCHLOVICE, WONING VAN DEN OOSTENRIJKSCHEN OUD-MINISTER BERCHTOLD

BEMMEL VAN DEN DIJK AF GEZIEN

Frans Hals de Hollandsche kunst. In een der zalen pronken zelfs vijf en dertig doeken van Nederlandsche afkomst en in het nabijgelegen kasteel Valtice hangen in één vertrek niet minder dan drie en vijftig schilderijen, die de eer van ons kleine vaderland hoog houden. ¶ Valtice, residentieslot van het geslacht Liechtenstein, is een hoog gebouw van twee verdiepingen uit den baroktijd. Breede trappen aan weerszijden van de inrijpoort voeren naar pronkzalen, waarin de glans van vele eeuwen weerspiegeld wordt. De deuren zijn gevat in marmereen posten, kostbare tapijten bedekken de wanden en aan de zolderingen ziet men vergulde gipsversieringen aangebracht. ¶ Ruim een eeuw geleden begon het geslacht Liechtenstein de moerassen rondom Lednice te herscheppen in een park, dat thans wereldvermaard is. De aanleg der tuinen kostte rond twee miljoen gulden. Uit alle wereldstreken liet men boomen en planten halen; Amerika alleen leverde reeds zes en dertig duizend soorten. Er zijn vijvers ter grootte van kleine meren en priëlen

sierlijke torens en molens, Batenburg's ruïne en verscholen kerkje, weggestopt onder geboomte als een bidplaats voor de hagepredikers. ¶ Dezen zomer trof mij de typische schoonheid van de dijken tusschen Rijn en Waal, die het oude en zoo weelderige land der Batouwen omsluiten en beveiligen. Dit land wordt in de lente veel bereisd, wanneer de kersen en appels bloeien en de bloesemende pracht de weelde en luister demonstreert van den vruchtbaren grond. ¶ De zomer echter is er stil en brandend op den dijk, het leven is er verdoken onder het donkere groen der boomgaarden, maar aan de andere zijde is de koelte der rivieren, de rust der weiden, de kleur en vreugde van zeilschip en kajuit. Een vreemdeling uit de bergen of uit de dorre gebieden van mijn en industrie zal op deze dijken zijn oogen uitzien naar de eigene, typische schoonheid van de lage landen. ¶ Daar is de Rijndijk van Arnhem langs Driel en Heteren met hun mooie, soms onder bruine beuken verscholen hoeven, de plassen, de popels en molens. Een vergezicht over de rivier en op de heuvels van de Veluwe: De Westerbouwing, de Duno, de Koningsberg en Reigersberg, het kasteel Doorwerth, de Noordberg, de Wageningsche berg met het hoge Belmonte, de Grebbeberg met de piek der Koningstafel. En dan deze verrassing: het oude stadje Rhenen aan de overzijde met den pralenden Cuneratoren in zijn fijne, rankrijzende Gothiek. Overal in het lage land liggen de dorpen: Randwijk, Lienden, Eck en Wiel, Maurik, Rijswijk en aan den anderen oever, donker wegglijdend naar het Noorden, de bosschen van Amerongen. Dan weder een verrassing aan de overzijde: Wijk bij Duurstede, nog altijd schoon, al heeft het niet meer voor ons de stemming, die Ruysdael er vond. Nu recht de Betuwe door: Het stadje Buren, voor schilders een dorado, Tiel de oude koopstad aan de Waal. En nu is het de Waaldijk, die nieuwe, weidsche verschietten opent: over de breede rivier met de kleur en het leven van de vele schepen, bont en gezellig nu op het zomersche dek, over de uiter-

DE RIJN BIJ ARNHEM

gelijk paleizen. Alles wordt echter overtroffen door het eigenlijke kasteel, dat door zijn voorkomen en inrichting tot de mooiste der Europeesche paleizen mag worden gerekend.

Over de dijken

DOOR bosschen en over heiden doolt de toerist. Hij trekt over de bergen en langs de zee. Hij amuseert zich in casino's en lunaparken. Hij zeilt over de plassen en schuifelt door de musea. Er is in Nederland één object voor het toerisme, dat niet de belangstelling vindt die het verdient. Dat zijn onze dijken, de dijken langs de groote rivieren in het bijzonder. ¶ In het vorige reisseizoen maakte ik een tocht langs den schilderachtigen en romantischen oever van de Maas met zijn groene water, zijn rietlanden en zijn oude stadjes als Grave, Ravenstein, oude pittige gevels,

waarden en het vlakke land der overzijde. ☼ Aan de landzij zijn het de dorpen der Betuwe: Echteld en IJzendoorn, Ochten met zijn vroeg-Gothisch torentje, Dodewaard en Hien, weggedoken dorpjes aan de wegen, die afdalen van den dijk, witgekalkte huisjes, klein onder de geweldige overhuiving van noteboomen, onder het riet vergroeide hutjes langs de plassen, miniatuur-huisjes onder de hooge, ruischende popels. En dan de dijk zelf, het lichaam van den dijk zooals waterbouwkundigen zeggen. Eenden en ganzen, die beneden snateren, geiten en schapen, die omhoog klauteren tot den rand, de hooge berenklauwen met hun bloemschermen, die uitwaaieren, de toortsen in hun gouden pronk, de wilde cichorei met het fijne blauw en daar laag die scherp gewapende kaardebol, die een wonder van sierlijkheid is. ☼ De dijk buigt zonnig door het land, langs je stroomt de rivier met haar schepen voorbij, soms treft de kanten draperie van een uitgehangen vischnet of de schuimende snelheid van een vroolijk jacht. ☼ Nijmegen rijst op, de torens, de kerken, de huizengevels, een decoratieve verhevenheid boven de vlakke van het water en de weiden. ☼ De rivier blijft zijn weidsch aspect behouden. Nijmegen is nu een amphitheater van kleur en rijzende vormen, Berg en Dal golft donker tegen den horizon weg. Aan de binnenzijde zijn het opnieuw de dorpen, die ieder weer in eigene schoonheid boeien. Bij Lent glinsteren riet-omzoomde plassen, bij Gent ligt een schilderachtig buurtje, een huis aan den dijk, een veerpont aan de rivier, als een schilderij van Jan van Goyen. Daar verschuilt zich de ruïne van het kasteel Doornenburg en omvatten de Rijn en Waal een driehoek van groen. De Rijndijk geeft nieuwe verschieten. Er is het landelijke Angeren en even verder het oude stadje Huissen, soms weg achter het geboomte van het groote Dominicanenklooster, dan weer met zijn antieke gevels en torens te voorschijn springend. Tot ineens, hoog boven de rivier, de Eusebiustoren van Arnhem oprijst en zijn carillonmuziek over het water en de breede weiden uitstrooit als confetti van geluid. ☼ Voor het toerisme mag een tocht over de dijken meetellen. Hij zal voor vele toeristen een openbaring zijn van de typische schoonheid der lage landen.

I. W.

Een bloeiende catalogus te Brookville, Long Island

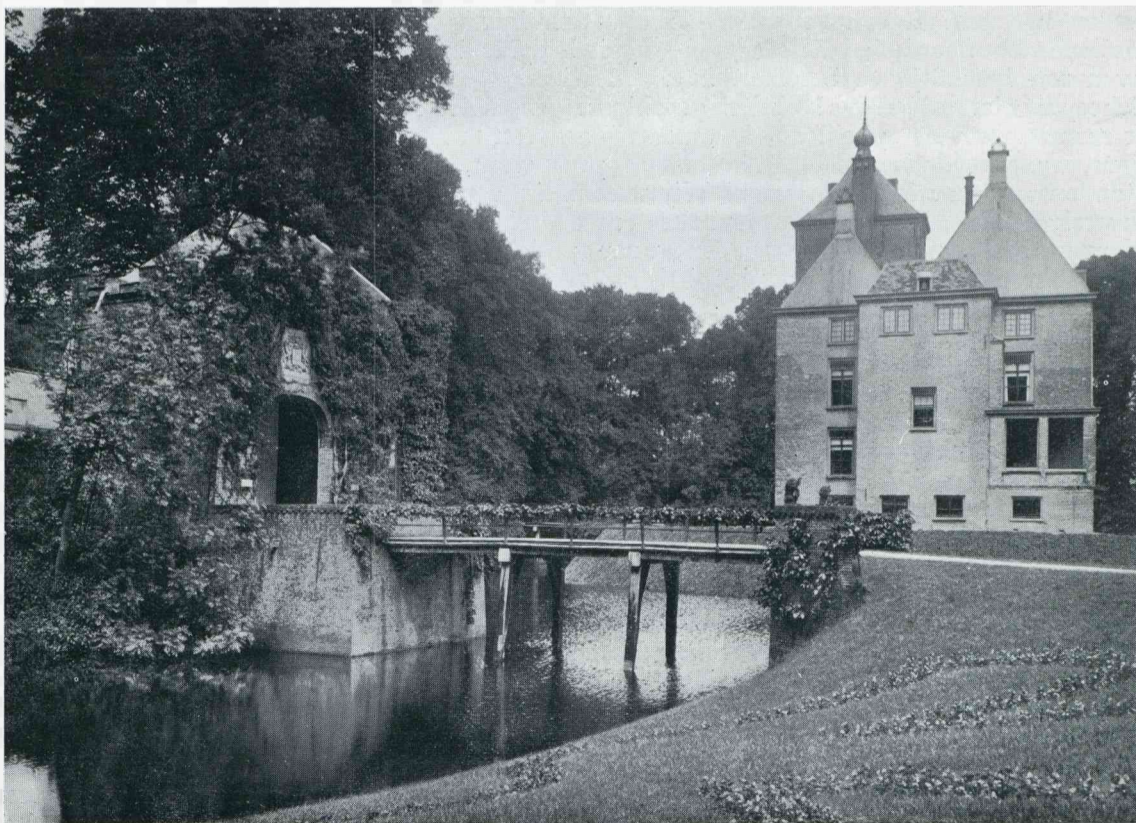
DOOR HENRIETTE HOLST-HENDRIX

LONG Island is het lange eiland, dat zich vlak voor New-York uitstrekt in den Atlantischen Oceaan en door verscheidene reuzenbruggen met de stad verbonden is. Aan de Zuidkust liggen de drukbezochte badplaatsen, zooals Coney Island, waar dagelijks maar vooral Zondags, een groot

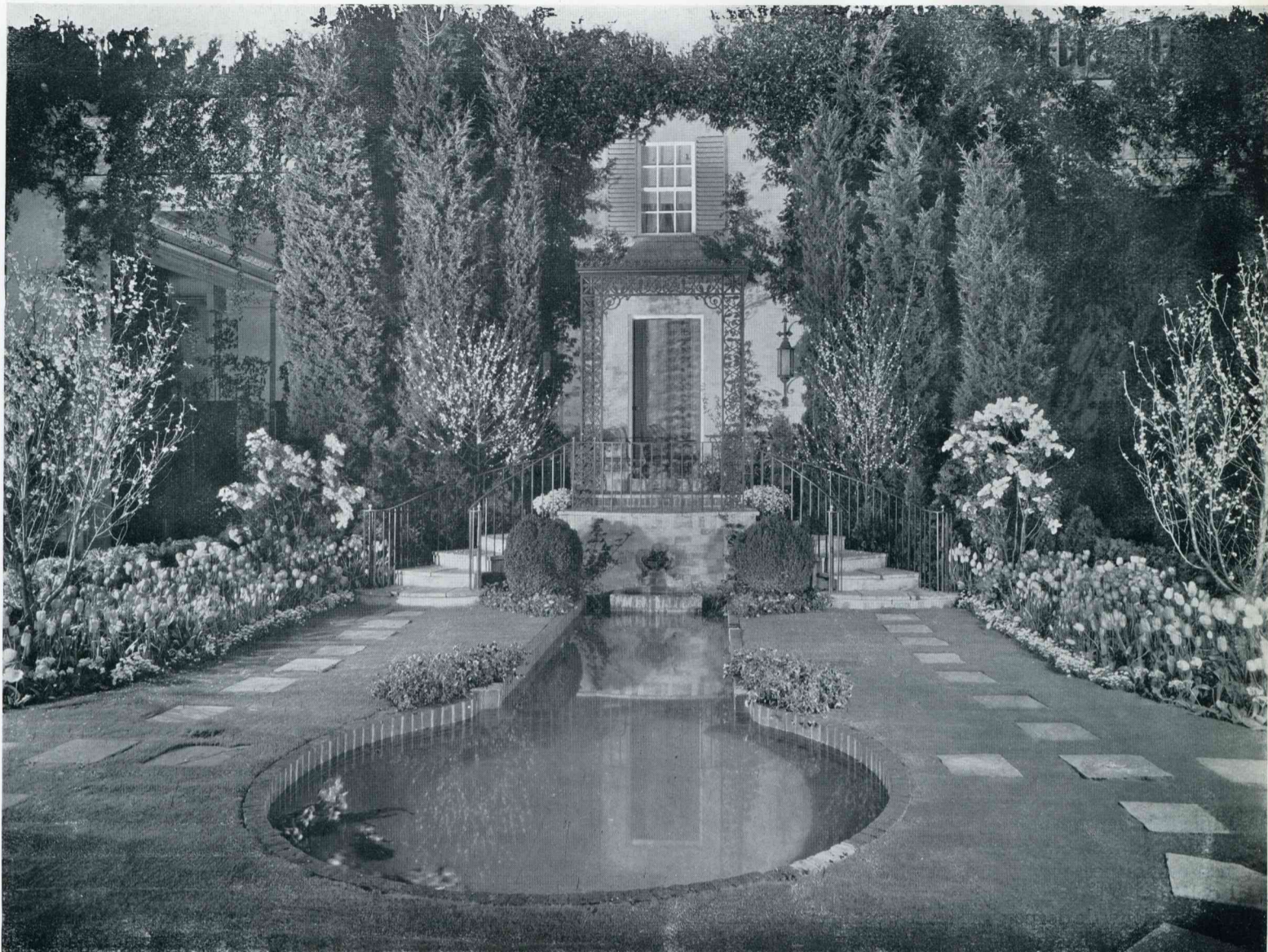

HEDEL. DE MOLEN OP DEN DIJK DATEERT UIT OMSTREEKS 1600

deel van de New-Yorksche bevolking een luchtje gaat scheppen en een bad gaat nemen, op de heete dagen zelfs zulk een groot deel, dat uit een luchtschip door de enorme menschenmassa van strand noch zee een plekje te zien is. De Noordkust van het eiland echter, begrensd door de Sound, heeft een meer aristocratisch aanzien. Daar hebben de millionairs hun landgoederen, hun jachten, hun beroemde tuinen. Daar wonen de Pierpont Morgans, de Pratts, de Phipps, de Leeds, de Sinclairs, de Mackays, om slechts een paar van de bekendsten te noemen. ☼ Het is een waar genot per auto over de fraaie wegen te rijden, waaraan die landgoederen liggen, of op een motorjacht de Sound te doorkruisen en de naar het water afhellende tuinen van dien kant te bezichtigen. De van nature weelderige, boschrijke streken zijn of natuurlijk gelaten,

KASTEEL ZOELLEN BIJ BUREN

EEN BLOEIENDE CATALOGUS. TUINAANLEG VAN DEN HEER JOHN T. SCHEEPERS

of in parken herschappen, waar de kleurschakeeringen der bloemen ons elk jaargetijde weer opnieuw in verrukking brengen. En voor ons, Hollanders, is het interessant te constateeren, dat vele van de bloemkweekerijen op Long Island Hollandsche namen dragen. ☞ Aan een van de fraaie hoofd-wegen ligt een uitgestrekt park met aan den ingang een Hollandsche boerderij, die door een typisch ophaalbrugje over een kanaaltje te bereiken is. De Hollandsche naam Scheepers hierop deed ons besluiten daarbinnen eens een kijkje te nemen. Over de ophaalbrug kwamen wij aan een dubbele deur, waarvan de bovenste helft eerst geopend werd, en er stonden zoowaar klompen voor! Wij werden in een ruim vertrek gelaten, waar boerenmeubelen om de schouw met blauwe tegeltjes geschaard stonden, waar oud-Hollandsche kaarsenkroontjes van de stevige balken neerhingen, een portret van Koningin Wilhelmina door Willy Sluifers tentoongesteld was, Hollandsche spekuilasjes en hopjes op de theetafel tot aanzitten noodigden. ☞ De Heer Scheepers is al meer dan vijf en twintig jaar in New York werkzaam als importeur van bloembollen; bijna altijd heeft hij op de groote bloemtentoonstellingen de fraaiste inzendingen en de hoogste bekroningen; zijn firma is voor een heel belangrijk deel aansprakelijk voor het aanleggen van de beroemde tuinen en parken op Long Island. Het stuk grond, in het plaatsje Brookville gelegen, is echter eerst een paar jaar geleden door den heer Scheepers gekocht en aangelegd. Duizenden en nog eens duizenden bloembollen zijn daar in den grond gestopt, en wanneer die bloeien, kunnen de Amerikaansche bezoekers eenigszins een idee krijgen van Hollandsche bloemenweelde. ☞ De eerste maal, toen ik de plaats bezocht, was in het vroege voorjaar, en toen ik achter de boerderij — die eigenlijk geen boerderij is maar als kantoor gebruikt wordt — een kleine helling opklom, stond ik voor den verrassenden aanblik van een onafzienbare menigte tulpen, hyacinthen, en narcissen in alle soorten en kleuren. Ze waren niet zooals in Holland in vierkante velden

geplant, maar in groepen langs een slingerenden weg door het park. Bij elke groep was de naam geplaatst, duidelijk leesbaar op een met glas overdekt bordje, en de catalogus, die ons gereikt werd, vermeldde bijzonderheden. Hier en daar waren banken en stoelen geplaatst, zoodat men rustig op een schaduwplekje kon zitten genieten, dan wel zich verkwikken met een zonnebad. Het geheel was on-Amerikaansch; de Heer Scheepers is ondanks zijn lang verblijf hier nog een echte Hollander, hij spreekt en schrijft nog uitstekend zijn moedertaal, en de fijne, gedistingeerde smaak van den leider is in deze aantrekkelijke buitenplaats in alles merkbaar. ☞ Bij een later bezoek — in Mei — was het geheele park een weelde van wit en rood. De „dogwood” was in bloei, die elegante boom, die zijn takken uitspreidt als met honderden ten hemel geheven handjes, vol witte en lichttroze bloemen als anemonen, (een boom, die niet in Holland voorkomt, naar ik meen, en dien ik ook nergens anders op de wereld ontmoet heb) en daaronder bloeiden de azalea's. ☞ Weer later — en dat was misschien het allermooist — bloeiden de irissen, en de wonderbaarlijke kleurcombinaties, die hierin getooverd waren, toonden, dat de Heer Scheepers niet alleen een expert als bloemkweeker, maar ook een geniaal artist is. Bij het zien van die tinten van diep-paars fluweel, gecombineerd met oud-goud, was het mogelijk zich in te denken, dat eens een heel volk gek werd om bloemen van exceptioneele tinten te kweeken. ☞ Na de irissen de leliën, de statige, puur-witte madonna-leliën, in groepen geplant tegen een achtergrond van meterhooge blauwe delphiniums, roze, gele, bruine leliën, gestreepte en grillig gevormde, de eene al mooier dan de andere. En dan de gladiolen, van de oorspronkelijke steenroode kleur gevarieerd tot het zachtste roze, gecombineerd met geel, tot de fijnste zalmkleur en zelfs tot lila. De Heer Scheepers neemt voortdurend proeven en krijgt vaak verrassende resultaten. ☞ Onder de bekroningen, die hij met zijn inzendingen op de groote voorjaars-tentoonstellingen in New-York behaald heeft, zijn een gouden medaille, uit-

geloofd door Koningin Wilhelmina, een gouden medaille van President Coolidge, een van de „Garden Club of America”, een van de Hollandsche Bloemkweekers. Niet alleen hij, ook de bloemenliefhebbers, wier landgoederen of eenvoudige tuinen hij van bloembollen voorziet, hebben met zijn producten prijzen behaald. Het is niet te schatten, hoeveel invloed hij gehad heeft en nog steeds heeft op het aanleggen van Amerikaansche tuinen, en als de Hollandsche bloemcultuur hier een goeden naam heeft, is dat voor een groot deel te danken aan John T. Scheepers.

Een Toscaansche stad in de latere Middeleeuwen

7) DOOR
KAZIMIERZ CHLEDOWSKI
(Vervolg)

GEEN enkel bankroet heeft echter zooveel schadelijke gevolgen gehad en heinde en ver het crediet van Siena dermate geschokt, als de val van de firma Buonsignori, de Gran Tavola. Sindsdien waren de betrekkingen op gebied van handel en credietwezen tusschen Siena en Frankrijk totaal verbroken, waarvan de Florentijnsche kooplieden profiteerden, door een zoo groot mogelijk crediet te bemachtigen. Ook de zaken van de Roomsche Curie werden tegen het einde der eeuw door Florentijnen verricht, wat eveneens een zware slag was voor de Sieneesche bankiers. De Sieneesche kooplieden werden door hun hebzucht ook in hun vaderstad zeer impopulair, want de rijke firma's maakten menigmaal misbruik van hun positie ten koste van de bevolking der stad, door de noodzakelijkste levensbehoeften in eigen handen te monopoliseeren en de prijzen er van op te drijven, hetgeen het volk hun natuurlijk nooit kon vergeven. Tegen het einde der dertiende eeuw is de tijd van de groote glorie voor de geldmacht van Siena dan ook voorbij.

III. Il campanaro, de klokkenluider van het raadhuis, was een belangrijke persoon in Siena: hij alleen was gerechtigd door klokgelui de volksvergadering bijeen te roepen. Deze vergaderingen dateerden van oudsher en werden parlement, Consiglio generale della Campana, genoemd. In den tijd, dat de bisschop het gezag nog in handen had, kwam men samen op het plein voor het bisschoppelijk paleis. De verplaatsing naar de Piazza del Campo in de XIIIe eeuw hield tevens zijn ontvoogding van de geestelijkheid in. Het parlement bestond uit driehonderd der aanzienlijkste burgers van de stad, „goede Katholieken en te goeder naam en faam bekend”, niet geëxcommuniceerd en niet verdacht van ketterij, die gekozen werden, of liever benoemd, door den podestà. Om verkiesbaar te zijn, moest men minstens tien jaren in Siena hebben gewoond, doch in dit opzicht werden uitzonderingen gemaakt voor rechters, juristen en ridders met groote bezittingen. In bijzondere gevallen werd het parlement uitgebreid

door burgers te benoemen, die feitelijk geen passief kiesrecht hadden. De orde van den dag werd aan het Palazzo publico gespijkerd en alleen de onderwerpen die aangekondigd waren, mochten behandeld worden. Twee notarissen maakten de notulen, waarvan een aanzienlijk deel tot op heden bewaard is gebleven in de Sieneesche archieven. De podestà of diens plaatsvervanger opende de zitting in naam des Heeren, las de dagorde voor en verzocht den voorzitter om de discussies te leiden. De debatten waren soms zeer heftig en onstuimig, maar in den regel werd kalmte en bedaardheid betracht. Wanneer men het met een voorstel eens was, dan riep men „fiat!”,

zoo niet, dan werd er geschreeuwd, gestampt en geprotesteerd. Een schilderachtig beeld van een soortgelijke vergadering te Florence geeft ons de beroemde magister Boncompagno van Bologna, die in het begin der XIIIe eeuw grammatica en rhetorica doceerde en veel merkwaardige geschriften naliet. „De redenaars stellen zich tot taak de vergadering te flikflooiën, haar voor te liegen en te bedotten” — verhaalt hij. Allereerst waren zij gewoon om gehoor te vragen en herauten met mijters op als gerechtsdienaren riepen: „hoort, hoort!”, vervolgens eischte het gebruik, dat zij den Allerhoogsten God, de Maagd Maria en de beschermheiligen aanriepen, om de vergadering tot heil en nut van ridderschap en volk te doen worden. Eer de redenaar echter het eigenlijke onderwerp aanroerde, placht hij gaarne zijn oratie te doorspekken met loftuitingen op dezen en genen, of wel aangename woorden te zeggen tot de gansche vergadering. Indien het er om te te doen was om het volk tot wraak op te zweepen, of de vergadering te winnen voor een oorlogsverklaring, dan gesticuleerde hij vervaarlijk, dan dreigde hij en wekte de herinnering aan de roemrijke daden en overwinningen der voorvaderen, en meestal bereikte hij dan zijn doel. Tegen het einde van zijn redevoering werd de

vergadering door onrust bevangen, mantels werden door de lucht gezwaaid en men riep: fiat! fiat! „Deze plebejische manieren — voegt de geleerde magister er aan toe — zulk een rhetoriek maakt men zich natuurlijk alleen eigen door de praktijk”. Afgezien van het Latijnsche fiat! werden de discussies reeds gehouden in de volkstaal, in het Italiaansch. De parlementaire discussies droegen menigmaal den stempel der middeleeuwsche barbaarsheid, vooral na een gelukkig verlopen oorlog, wanneer het volk door hoogmoed was bevangen. Op het Consiglio della Campagna van 30 Augustus 1255 werd beraadslaagd over het lot van de bewoners van het kasteel Torriella in Val di Merse, welke burcht toebehoorde aan een geslacht van baronnen van dezen naam. Zij hadden zich in het jaar 1245 onderworpen aan de stad Siena, doch kwamen kort daarna in verzet, om opnieuw het pleit te verliezen. De commissie, die de zaak onderzocht, diende het voorstel in, hen gevangen te zetten. Dezelfde meening

STRAAT TE SIENA MET GEZICHT OP DEN RAADHUISTOREN (MANGIA)

waren de parlementsleden uit den ridderstand toegedaan, maar de leden uit het volk eischten, dat hun de handen en voeten werden afgehouden. Er werd een langdurige discussie gevoerd, of men Torniello één, dan wel beide oogen zou uitsteken. Voor het onderzoeken en behandelen van bijzonder belangrijke zaken werd een soort comité gekozen, Balia genaamd. Sommige van deze comités zijn tot blijvende lichamen geworden, die eeuwenlang stand hielden. Het Consiglio, het parlement, koos ieder jaar de leden der regeering en den hoogsten functionaris der republiek, den podestà. Soms werd deze laatste voor niet meer dan zes maanden benoemd en sinds het jaar 1212 was dit steeds een vreemdeling. De keizers, vooral Frederik II, poogden invloed uit te oefenen op de keuze van den podestà, doch de stad liet zich haar recht niet ontnemen. Het volk was in hooge mate ijverzuchtig jegens zijn podestà en hield hem goed in het oog, dat hij geen voeling zou houden met eenige partij of zich een despotische macht zou willen toeëigenen. Het was hem dan ook niet geoorloofd geschenken aan te nemen of leeningen te sluiten en des avonds mocht men niet in het geheim een gesprek met hem voeren. (Wordt vervolgd)

AALSCHOLVER

Het Heimatbuch van Eurasburg

DOOR ELIZA HESS-BINGER

WAT is Eurasburg en waar ligt het? Eurasburg is

een gehucht bij Friedberg in Beieren, tusschen München en Augsburg. Volgens de statistiek van 1928 strekt het zich uit over een oppervlakte van 600,32 H.A. en heeft het 489 inwoners, van wie 3 Evangelisch Luthersch zijn en de rest Katholiek is. In dit gehucht woont een onderwijzer. In plaats van zijn vrijen tijd door te brengen met spelvingvereenvoudiging of

iets dergelijks heeft hij er plezier in gehad de heele wordings-geschiedenis van het plaatsje, waar hij in functie is, uit te pluizen. Het resultaat hiervan is, dat Karl Max Küppers een omvangrijk boek heeft geschreven, zeer overzichtelijk gesteld en met illustraties uitgegeven, waarvan enkele van de hand zijn van den schrijver zelf. De eerste kronieken, waaruit hij geput heeft, dateeren van 1280. Doch veel verder gaat Küppers terug in de geschiedenis, hij vertelt van de heuvelgraven uit de Hallstatt-periode, ongeveer 200 v. Chr.,

WINTERSCHE EENZAAMHEID

van Keltische Viereckschanzen en van door de Romeinen aangelegde gecanneleerde tegels, hetgeen wijst op toen reeds benutte leemlagen. Hij voert ons zelfs terug in den oertijd en beschrijft ons de planten, dieren en menschen en de bodemgesteldheid van toen tot op heden. Hij behandelt het klimaat, de sagen en verhalen, de taal, de wetten en rechten, de kerk-geschiedenis, schoolgeschiedenis, de wereldgeschiedenis, die er haar invloed deed gelden, zelfs de kroniek van ieder huis en van alle bewoners, van den bouw af tot na den wereldoorlog. Door de eeuwen heen treffen splinters van de wereldgeschiedenis dit gehucht, zoo armoedig en onaanzienlijk, maar door ligging gedoemd om het noodlot der grooten te deelen. Doch ook zegeningen heeft het door die ligging ondervonden. Toen de vorsten van Thurn und Taxis den weg tusschen Augsburg en München gingen verbeteren, kwam daardoor ook dit armelijke gehucht tot opkomst en de vorst van Taxis vestigde er een tusschenstation voor Augsburg. De afzondering hield op, het postambt bracht geld onder de menschen. Men had verzorging voor de paarden noodig en knechten en meiden. Een posthuis moest er worden ge-

bouwd, de wegen moesten voor de post goed onderhouden worden, zoodat er voor iedereen en voor alles een opbloei kwam. Dit was in het jaar 1760. Zelfs meldt de kroniek, dat Napoleon in het posthuis verschenen is. De postmeesters bekleedden een voorname plaats in het gehucht en in het Heimatbuch neemt de postgeschiedenis ook een voorname

plaats in. Als merkwaardigheid laat ikeenverordering op het baden volgen uit een contract van 22 November 1647: „De gemeentebadmeester moet op iederen Zaterdag en ook op drie dagen in Maart en drie dagen in Mei en op Aschwoensdag, en als Zaterdag toevallig met een feestdag samenvalt, op den Vrijdag te voren, baden in gereedheid houden, met uitzondering van bij te stormachtig weer, omdat door den wind, wegens het houtvuur, brand veroorzaakt zou kunnen worden. Aan iedereen moet hij één kom heet water geven. Wie zich koppen (bloedzuigers) laat zetten, heeft recht op nog een extra kom met warm water. Wie er meer over lezen wil, schaffe zich het boek aan. Bestaan er dergelijke boeken in Nederland? En zou het een aansporing kunnen zijn om hier een dergelijk werk te ondernemen? — Maar hebben wij een woord ter vertaling van Heimat?